

Numerul 34. Oradea-mare (25 august) 6 septembre 1896. Anul XXXII.

Ese duminica. Abonament pe an 10 fl., pe 1/2, de an 5 fl., pe trei luni 2 fl. 70 cr. Pentru România pe an 25 lei.

George Popa.

Gin vremuri de restriste este bine să ne aducem aminte de zilele noastre mai fericite, căci amintirea lor ne alină suferințele, ne mângăie durerile, ne însuflă încredere în puterile noastre și speranță într'un viitor mai bun.

Noi Români de multe ori am avut asemenea intervaluri de res-gândire, căci neam mai espus pericolelor n'a prea fost decât al nostru.

Așezați de marele Traian, drept sentinelă a latinității, la resăritul Europei, în calea năvălirii semănțiilor barbare, — vécuri întregi am fost impresorați și atacați de dușmani, cari au voit să ne stingă vieța.

Acest proces de distrugere ne-a pus la grele încercări; câte odată eră p'aci să ne cufundăm în noianul peririi: dar vitalitatea elementului nostru totdeauna ne-a întărit rëndurile și valurile au trecut deasupra noastră.

Tăria noastră de vieța ne-a ridicat la ivelă, în tóte epocele și în tóte părțile, niște bărbați, cari au știut să conducă poporul la bine și la progres.

Un astfel de fruntaș a fost și acela al cărui portret ilustrează pagina acesta. Este bine să-i improspetăm memoria tocmai acum, când turbarea șovinismului deslănțuit nu mai respectă nimica, spre a-l presintă drept model de caracter în Jufta pentru existența noastră națională.

GEORGE POPA.

George Popa a fost unul din acei conducători ai noștri, cari nu se vérese la locul prim, numai pentru ca să-i vedă lumea; nici nu declamă frase sunătoare, spre a fi aplaudați și tãmăiați. Lipsit de ori ce sentiment vanitos și neavând alt scop decât binele poporului său, el a lucrat retras în liniște, desprețuind fanfaronada ce-și face reclame și-și duce meritele în piață. Modest și serios, el nici odată n'a révnit la serbătoriri triumfale și la alte semne efemere ale popularității fórte ieftine, — ci totdeauna stima de obște a mers de i s'a închinat.

Cereul lui de activitate a fost Ungaria și în deosehi Aradul, unde a petrecut cea mai mare parte a vieții sale.

S'a născut în comuna Galșa, comitatul Arad, din

părinți economi nobili (de Teiuș.) A studiat școlile elementare în satul natal, gimnasiul la Arad și dreptul la Oradea-mare. Apoi s'a dus la Peșta, unde a făcut practică advocațională, mai apoi censură de avocat și ca atare ș-a deschis la 1846 cancelărie la Arad, devenind în curând un avocat foarte căutat.

În anul următor, la 1847, s'a însurat cu Alesandra Popovici, cu care a dus o fericită viață conjugală. Copiii înse n'a avut.

Vini apoi anul 1848, cu viforele sale destructoare. A fost izbit și el. Părintele său a căzut victimă furiei revoluționare.

După domolirea rescălei, în octombrie 1849, comisarul împărătesc L. Majthényi i-a oferit postul de pretor în cercul Șimandului, comitatul Arad. La îndemnul prietenilor săi, a primit și de aici dată activitatea sa publică. La 1852 fu numit protopretor la Cinteiu, la 1854 mutat în aceeași calitate la Boroș-Ineu, iară în 1857 la Salonta în Bihor. Unde eră trebuință de o mână de fer, de o diligență neobosită și de un caracter nepetăat, pretotindenea se trimitea Popa. În toate cercurile aceste se povestesc și aștăzi legende despre dreptatea lui. Ungurii de la Salonta și acuma vorbesc numai cu stimă de protopretorul George Popa, care a restabilit siguranța publică și a regenerat cercul.

Calitățile lui escelente în curând i-au deschis un teren mai nalt. La 1859 fu numit referent la forul apelator din Oradea-Mare, iar la 1861 la tribunalul cambial din Arad, unde stăruia să se înființeze Asociațiunea națională pentru cultura poporului român.

La 1861 s'a ales deputat și ca atare a ținut mai multe cuvântări în dieta din Peșta, pentru revindecarea drepturilor poporului român.

La 1862 a fost numit jude la tabla regescă din Budapeșta; aici în anul următor a îndurat o lovitură crudă, i-a murit soția. De aici în timp scurt a fost permutat la Viena, unde în 1864 s'a numit consilier referendar la cancelăria aulică și nu peste mult comite suprem în comitatul Arad, funcțiune ce ocupă cu demnitate, până la moarte în 1867.

Mărtea lui a cuprins în doliu toate inimile românești și memoria-i va fi în veci stimată.

Cugetări

Ori-ce faptă rea lasă în noi simțiminte rele, gata să dea naștere altor fapte rele.

*

Uitarea face mai multe servicii inimei decât memoria face spiritului.

*

Cine uită, a iertat; cine iertă, va încerca să uite.

*

Educația face pe om și omul face poporele.

*

Sunt puține femeile ale căror morite dureră mai mult decât frumusețea lor.

*

Când ai un prieten bun, du-te pe la el mai des; căci de drumul pe care nu umbli cresc burueni și scaeți.

*

Ori-ce creator nu iubește și nu înțelege bine decât propria-i operă.

Catrina.

Prolog.

Cititorule, hârtia nefiind de mare preț
Și ea suferind s'asculte și pe trist și pe glumeț,
Povestii-voiu o 'ntemplantare, precum vești ce-i scrisă 'n
rime,

Ca mai lesne s'o citească drăgălașa tinerime
Și din ea să tragă pilde, seu să ridă,

Cum o vrea . . .

Povestirea? . . .

I de pe vremea când de fel nu se
glumia

Cu iubirea . . .

Și la cinste toate mândrele feciore
Mult mai mult țineau ca la ochi și ca la sôre;
Iar decă își legau viața de-un flăcău,

Cuvântul dat

Nu l-ar mai fi luat chiar decă

Le cerea un împărat;

Nu ca ați când fecioria ca o marfă e vândută
Și-or ce buză de fecioră cu parale se sărută;
Iar onôrea reparată pôte fi cu bani de aur! . .
Câte frunți cu lămâișă și cu foi de verde laur
Veștejite astfel nu trec pragul, merg la cununie
Și biserica le iertă . . .

Iertători aș vré să fie

Toți cu-aceea ce ucis-a pentru cinste-al seu iubit,
Iar în urmă de durere ea și pruncul au perit! . .

Se numia Catrina fata și eră de peste Jiu,
Ochi avea ce viorele, păr buclat și aurii;
Dinții ca mărghăritarul și gurița de tot mică;
Foi de rosă din obrazu-i se părea mereu că-i pică;
Vorba-i semănă a murmur de isvôre,

Risul ei

Cu 'ngânări de păserele . . .

Respândia miros de tei,

Când se 'mpotriviă lui Neagu nevrând betele să-i deie,
Semănă mai mult a dină, socoteai că nu-i femeie
De la țără . . .

Și la vorbă, și la port, drăgălașe, de
iubit,

Ani întregi de lângă dânsa nu te-ai mai fi deslipit.
Nu șcica să cocheteze, nici să scrie lungi bilete,
Ne cum să le împărțescă din manșone și casete,
Fără măcar să roșescă . . .

Oh! hârtie câte-aduni!

Adevăruri mari, eterne, mofturi, glume și minciuni;
Ca Isus de răbdătoare și de blândă ești hârtie,
Dese ori gândesc la tine cu ce nevinovăție
Prevestești nefericirea ori viața ne-o faci raiu! . .
Ce ții tu când parfumată numai pe la sinuri stai?
Dar mototolită 'n coșniți?

Dar în scrumuri prefăcută?

Ce simțești când o vergină cu foc dulce te sărută
Și te legă cu panglică, te păstrează 'n veci de veci.
Câte forme, câte forme și zadarnice și seci
De la naștere, la grôpă mai ți-e dat spre 'ndeplinire . .
Môrte pui la mii în suflet iar la alții multămire!

De la Jiu eră Catrina și nici buche nu șcica;
Taina inimei cu ochii dór cândva decă-o spunea
Și atuncea mult mai bine ca în cărți eră rostită;
Dânsa, ce grăia odată, eră vorbă chiar sfințită.

Fată mândră și semetă, chipeșă, de ai fi Țis
 Ca să fie 'mpărătesă 'n cartea sôrtei i-a fost scris
 Și ea bieta păziă turma, ȡiua tótă in câmpie
 Și sciea că-i diminetă, după glas de ciocărlie,
 Sêră, după tóca popei, mieȡul-noptii, după cer;
 Neagul ei că este mândrul și voinicú grănicer,
 Care s'a luptat la Plevna ș-o să-i fie lui soție
 Când in turmă se vor strînge ca la capete o mie:
 Oi, herbeci, ieȡi și mánzare, capre, ȡapi și mielușei,
 D'ăia Trina ȡi și nópte, îi păziă ca ochii ei
 Și îi numêră intr'una, dóră mia s'o 'mplinescă,
 Cu alesul ei, in urmă, pe vecie să trăiescă!

Neagu? . .

Fire blestemată-i sburá gându 'n alte părți
 Ș-apoi câte nu-i ghicise Chiva 'n bobii ei și 'n cãrți?
 N'o să pună cununie . . .

Mândra lui nu i s'alege;
 Póte-o fi din alte sate, póte-o fi din altă lege;
 Dar Catrina nu-i și pace, ea-i de ghindă n'o șciu eu?
 Îi spunea adesea baba ȡicând:

— Bobii spun cam reu . .

— Ca taci babo, tacă-ȡi gura, precum faci îți ese
 tóte;

Mie? . .

Reu de ce să-mi mêrgă, eu me prind că nu
 se póte.

Sunt vitéz și pot cu tóte de odată să me lupt;
 Când eram mic, la lupóică spune mama că am supt.
 Dragă-mi-e și cea plăviță, ș-a cioróică, și cea smêrdă:
 Nu de glónțe grănicerul, ci de dor o să se piêrdă"
 ȡicea Neagu;

Iar Catrina-i tãia vorba c'un pupat.
 Ce arare, de tot silnic, mai erá inapoiat.
 Toți sãtenii 'nȡelesese că el nu iubiă pe Trina,
 Inzãdar erá frumósă și mai mândră ca sulfina;
 Iubiă Neagu pe Rãȡiȡa, iar de ea n'avea habar!
 Ocoliă să-i spună verde, vorba inapoi să-și iee;
 N'avea témă, erá tare . . .

Ce să-i pese d'o femeie!

— Spune Neagule, respunde decă este-adevêrat
 Cele ce s'aud prin lume . . .

Gândul de ȡi-a fost curat?
 De îmi mai păstrezi credinȡa sfântă și adevêrată,
 Ce de tine și de mine de demult a fost jurată.
 Spune-mi, jură p'a ta armă, pe mondirul care-l porȡi,
 Că vei fi al meu pe vietă . . .

Séu de nu, aȡi sântem
 morȡi!"

Dice și ca șoimul ochii spre copilul ei ȡinteșce,
 El, mánușile intinde, rîde, plânge, gungureșce . . .

Neinduplecat, amarnic, tare precum este ferul,
 La hotarul țerii sale stă de pază grănicerul,
 Gându-i sbóră mult mai iute decăt fulgerul . . .

Dar pace . . .

Nici cuvênt el nu rosteșce, ca pãmêntu-acuma tace.

„La feciorul teu și mie, Neagule ce-ai de respuns?
 Spune-mi séu cu a ta armă chiar acum vei fi stră-
 puns“.

Ingrozit întorce faȡa de la dênșii . . .

In spinare

Ca leóică disperată Trina făr să șcie sare;
 I sbóră arma de sub cósă și-l străpunge tocma 'n
 piept;

Gemetile lui țêranii, sentinelele deștept;
 Toți alerg și toți se miră, dau alarmă, urlă valea,
 Lac de sânge giurueșce, inroșitã-i tótă calea . . .
 Iar Catrina ride, plânge, își mângăe al seu prunc;
 Nici n'aude, nici nu vede pe cei ce ca lei s'arunc
 Ca s'o lege, s'o insulte și s'o ducă la 'nchisóre;
 Par că fără Neagu dênșã vré ca să mai vedă sóre,
 Lună, riu, livede, vale ori dumbravă, ori colnic;
 Pentru ea acum pe lume nu a mai remas nimic.
 Turma ei, cãscióra, tóte, stau stinghere ca și dênșã,
 Tatál ei bêtrân și gârbov d'astă șcire mult mai
 plâns-a,

Mult rugat-a stăpânirea dar . . .

Ea nu s'a 'nduplecat;
 Nimeni glasul lui sêrmanul, nimeni nu l'a ascultat!

Și i-a despărȡit pe vietă, numa-o fóe de hãrtie
 Cartea cea de judecată . . .

Ș-o primise făr să șcie
 Că prin dênșã osînditã erá Trina . . .

Cu ce foc
 A mai blestemat atuncea sórta și cumplitu-i joc!

I s'a stins de dor copila, nu d'a silniciei muncă,
 Cum se sting atãȡi ce 'n temniȡi fără milă se aruncă
 Și pe carii nu-i apêsă lanȡul, ci mute dureri
 Și nu pot decăt in mórte să găsescă mângăieri!

Bucureșci, 30 decembrie 1895.

SMARA.

Bibliografie.

I. Nenișescu: „De la Românii din Turcia Europeană.
 Bucureșci 1895“.

Cetitorii noștri șciu, că Academia Română a
 decernut in sesiunea sa de astă primăvêră premiul
 Nasturel-Herescu de 4000 lei lucrării dlui I. Nenișescu
 intitulatã „De la Românii din Turcia Europeană“.

Lăsăm să urmeze aici întêiu raportul general
 al dlui Gr. G. Tocilescu, apoi raportul special al dlui
 A. D. Xenopol, presintate Academiei asupra acestei
 lucrări.

Opera dlui I. Nenișescu se presintă nu se póte mai
 bine: scrisă intr'o limbă clară și corectă, cu un
 stil cald și colorat, in forma atrăgêtoare și variată
 a unei relaȡiuni de călêtorii, o ceteșci de la ince-
 put și până la sfêrșit — și nu sânt mai puȡin de
 640 de pagine — fără ca să simȡi greutate. Din
 contra, gușȡi o adevêrată plăcere, devii din ce in ce
 mai curios, te împãrtășeșci cu tot ce a vêȡut și simȡit
 călêtorul, și acesta cu spiritul seu adânc observator, cu
 sufletul seu de poet și de artist, cu erudiȡiunea sa so-
 lidă, a vêȡut și a simȡit multe și de tóte și a intrupat
 in cartea sa datele cele mai preȡioșe pentru etnografie,
 pentru literatură și istorie, ca și pentru priceperea re-
 laȡiunilor politice din Peninsula Balcanicã.

Cu astfel de conducêtor n'ai să-ȡi perȡi timpul
 inzãdar: el aresăte ducă prin tóte colȡurile, unde vije-
 lia vécurilor a imprășciat trâmbe, trâmbe, pânza unui nobil

popor, așa de mult inzeștrăat cu toate darurile și însușirile minții, sufletului și corpului; ai să iubești acest nem, ai să prinzi milă de el, căci nu e alt decât vlăstarul aceleiaș tulpine din care a eșit întreg nemul românesc; ai să te miri cum de și-a păstrat densul limba, datinele, năravurile strămoșești, numele chiar de Armân, adecă de Român. Și nu sunt mai puțin de 861.000 până la 1.000.000 Armânii noștri! *Țintari, Cuțovlachi, Români Macedoneni*, cum veți voi a-i numi, ei se întind pâlcuri, pâlcuri, în Macedonia, Albania, Epir, Tesalia și până chiar în Grecia. Ei sunt elementul inteligent, întreprinzător, comercial și industrial al peninsulei. Ei, meșteri zidari; ei, meșteri argintari, cioplitori în pără, în lemn, pușcași, hangii, cismari și potcovari, neguțatori și bancheri! Ei, neastempărați ciobani, cari, de cum incede să frunđărescă și până ce târđiu tómnă să moinescă, se duc la munte cu turmele lor, iar bărbatele neveste, bătrânii și copiii rămân ca să păzescă satele, să lucreze ogórele și să porțe grijă de gospodăria casei. Armânii, așa cum ni-i zugrăvește dl Nenișescu, nu se lasă mai pe jos de frații lor din Nordul Dunării, nici prin hărnicia la lucru, nici prin agerimea minții; legăturile familiare sunt din cele mai solide și curate; obice iurile la naștere, nuntă și inmormentare, credințele religioșe și superstițioșe, portul, limba, literatura poporală, situațiunea școlei și bisericeii, raporturile etnice, geografice, culturale și politice dintre Albanezi, Bulgari, Sărbi și Români Macedoneni, — nimic nu scapă neobositului călător, care în 25 capitole minunat rënduite așterne minții cititorului un șir de tablouri atât de variate și interesante.

Cartea dlui Nenișescu are și o altă însemnătate: Armânii în Peninsula Balcanică se presintă etnografului pretutindeni și nicăiri; trebuie să știi să-i cauți și să ai interesul și iubirea de a-i căută. Scrierile călătorilor străini urmăresc planuri cu totul vrăjmașe Armânilor. Grecii, Sărbi, mai ales Bulgarii, ar voi să-i ștergă de pe fața pământului, cum îi șterg și din operele și chartele lor etnografice. Fiecare stat urmărește scopurile sale în peninsula. Pe noi Români ne légă, independent de ori-ce alte preocupări, legături de sânge cu frații noștri. Trebuie să șie Români din regat, că mai sunt frați de ai lor și din colo de Dunăre, și peste Balcani, și până la porțile Atenei! Lipsă înse cartea, care să arate unde sunt, ce sunt, cum petrec acești frați Români, și să deștepte în toți sințemântul solidarității unei origine comune.

Dl Nenișescu ne-a dat o asemenea carte, inzeștrăat cu ilustrațiuni și o chartă etnografică, scrisă cu minte și inimă românescă.

GR. G. TOCILESCU.

*

Scrierea dlui Ioan Nenișescu, „De la Români din Turcia Europeană“, asupra căreia onorabila comisiune mi-a cerut să-mi dau părerea, este o lucrare întinsă, care cuprinde 608 pagini mari în 8°, frumos tipărită, inzeștrăat cu aprópe una sută de fotografii originale luate de însuș autorul la fața locului și cari infățișează tipuri de ómeni și aspecte ale locurilor din regiunile locuite de Armâni, numele național al Românilor din Peninsula Balcanului.

Sistemul urmat de dl Nenișescu în espunerea rezultatului explorărilor sale este acela al unei simple, dar atrăgătoare, povestiri de călătorie, însemnată de acele o făcea pas cu pas, din localitate în localitate, descriind cum îi venia sub pără frumusețile naturii său întâmplări din călătorie, reproducând convorbirile avute

cu deosebite personajei întâlnite în cale, precum și cugetările ce toate aceste întâpăriri le trezia în mintea autorului. Acest sistem are folóșele și neajunsurile sale. El răpește cărții caracterul unei cercetări științifice și-i dá mai curând unul literar. În loc de capitole referitoare la materii, se întâlnese popasuri făcute în drumul său; aceeaș cestiune revine adese-ori de doue său de trei ori sub condeul autorului. Cercetările sale sunt imprășciate și rezultatele lor trebuie culese din tot cuprinsul scrierii; ele nu rees de la sine, cum s'ar întâmplă lucrul, decă poporul Armânilor ar fi fost cercetat din diferitele puncte de vedere ale unui studiu etnografic. Sistemul urmat de dl Nenișescu are înse și un merit netăgăduit, acela de a înlătură ariditatea unui studiu și de a introduce cu toate aceste aceleăș adevăruri pe calea mult mai plăcută a întâpăririlor estetice. Miscuit utile dulci, cum őice Horațiu.

Scopul urmărit de dl Nenișescu în scrierea dsale, scop de care trebuie să ținem sémă, a fost de a atrage luarea aminte a poporului nostru asupra fraților sei din Peninsula Balcanului și, prin o plăcută și atrăgătoare povestire de călătorie, să-l pună în puțință de a culege o mănósă recoltă de idei și de simțeminte. Este de nevoie pentru poporul nostru, cel întins dar răschi-rat și espus din toate părțile la prigoniri și amenințări în a lui esistență, de a întări chitul ce trebuie să unescă imprășciatele lui mădulare, de a trezi simțemântul solidarității nemului, de a cimentă cât se pôte mai mult dragostea cătră elementele despărțite de noi, căci un popor nu trăiește numai ca materie, ci și ca idee.

Cartea dlui Nenișescu urmărește cu totul alt scop decă aceea bunăórá a dlui Weigand, care studiează mai mult elementele psihologice ale poporului armănesc din punct de vedere curat științific și este eminentă, înse abordabilă numai erudiților. Scrierea dlui Nenișescu e menită a trezi în sufletul ori-cărui cetitor o adăncă simpatie pentru obiectul cercetărilor sale, ramura armănescă a poporului român, căci e un lucru neindoeinic pus în cea mai vie lumină prin scrierea ce o analizăm, anume eminentele însușiri morale și intelectuale ale acestui nobil vlăstar al nemului nostru. Toate cercetările dlui Nenișescu l'au convins despre un fapt de o însemnătate netăgăduită, marea curățenie morală a familiei armănești. Dsa esplică, din adăncă nevoie de a-ș păstră puritatea moravurilor, retragerea acestui popor în creerii munților, unde viața este grea și agonisirea traiului anevoioșă. În asemănare cu această curățenie a moravurilor armănești, dl Nenișescu aduce o mulțime de doveđi de lipsa de moralitate a Bulgarilor și a Grecilor, căci acești din urmă esercită o influență degradătoare chiar și asupra Armânilor ce se dau în apele lor, — așa numiții Grecomani. Armânii sunt apoi și elementul cel mai inteligent din Peninsula Balcanului, și doveđile acestui fapt resar la fie-ce pas din scrierea dlui Nenișescu: meșteri în deosebitele meserii, precum argintari, cismari, croitori în haine bogate, ei esercită și profesiunile liberale de arhitecți și dascăli. Casele lor sunt cele mai bine ținute de mână neobosită a gospodăriei armănece. Aristocrația intelectuală a Peninsulei este reprezentată de elementul armănesc, fapt de o mare însemnătate socială și care, de și eră cunoscut mai de mult, este pus în o lumină nouă și vie prin observațiunile personale ale dlui Nenișescu.

Bogăția Armănului provine înse din munca sa stăruitoare și neobosită, și cu drept cuvânt respinge dl

Primul amor.

Nenişescu asemănarea făcută de Weigand în această privire între Armân şi Evreu.

Acest element etnic, atât de interesant în privirea însuşirilor sale morale şi intelectuale, nu este aşezat în o masă mare şi compactă, ci este răspândit în insule, mare parte flotante, de populaţiune aproape nomadă, printre nemişcări aşezate de altă naţionalitate, Albanesi, Sârbi şi Bulgari, căci elementul grecesc nu există ca popor, ci numai ca influenţă culturală. Bulgarii trăiesc cei mai mulţi vieţa miserabilă a şerbului, muncitor pe pământul Turcului său al Albanesului; dar acest popor bulgăresc, cu totă înjosita lui condiţiune actuală, are viitorul pentru el, de ore-ce se ocupă cu agricultura şi ia mereu pământul în stăpânire, cu cât se emancipază din starea lui aşă de degradată; apoi e foarte politic şi ameninţă a copleşi prin numărul lui pe acela al tuturor celorlalte elemente. De aici mai ales se ridică pericolul pentru Armâni, nu din partea panelenismului, care a ajuns a fi aproape numai o legendă. Prea bine spunea dlui Nenişescu un Armân din partea locului: „Noi nu ne temem nici cum de stigleţii panelenismului. Grecii *nu sânt* în Macedonia, ei vor să facă Grecii, şi decât nu au izbutit până eri, astăzi înzădar se mai muncesc. De corbii panbulgarismului inse trebuie să ne temem, căci propaganda bulgară n'are nevoie să facă Bulgari. Bulgarii sânt în Turcia, şi bordeele lor sânt pline de copii“.

E drept că ceea ce slăbeşte puterea de împotrivire a elementului armănesc, este despărţirea lui în cele două tabere: aceea a Armânilor curaţi şi aceea a Grecomanilor, adică partizani ai grecismului. Eră un timp când tot Armânul consideră ca lucrul cel mai de onoare a fi luat de Grec, când toţi îşi vîrsau sângele pentru cauza grecă, precum au făcut-o în lupta pentru emanciparea Greciei, care emancipare a înflorit pe mormintele Românilor din Peninsula Balcanului; când fiecare Armân îmbogăţit prin munca lui rodnică şi stăruitoare credea de datoria lui a înzestră capitala Greciei cu câte un monument său o instituţiune ce costă milioane, astfel că Atena a reinviat din morţi cu banii Armânilor. Acum această direcţiune a spiritului armănesc a început a mai slăbi, căci s'a ridicat împotriva ei curentul naţional, conştiinţa Armânilor ca popor deosebit de Grecii şi intrudit cu Românii de la Dunăre, şi cătră noul regat ce creşte şi înfloreşte tot mai mult în viaţă şi putere, se îndreptă privirile unei părţi tot mai numeroase din poporul Armânilor, mai ales că paralel cu suirea pe cer a stelei poporului român se coborâ aceea a moştenitorilor vechilor Eleni, cu toate că şi ea de abia a resărit. Acesta e partea cea mai caracteristică a dezvoltării mai nouă a poporului armănesc, parte pusă cu deosebire în lumină prin scrierea dlui Nenişescu.

Poesiile naţionale datorite penelor dlui Stefan Cionescu, Taşcu Iliescu şi alţii, caută să facă a străbate iubirea limbei şi a nemişcării în straturile poporului armănesc şi să îndrepte, odată cu redeşteptarea conştiinţei naţionale, mintea acelu popor cătră ţera cea mare, cum numesc Armânii în limbajul lor colorat regatul României.

Cartea dlui Nenişescu este interesantă şi prin descrierea amănunţită a foarte multe localităţi armăneşti, care descriere ne pune în poziţiune a cunoşce pe deplin condiţiunile de existenţă ale fraţilor noştri de peste Dunăre. În multe cazuri, dl Nenişescu aruncă priviri asupra istoriei localităţilor descrise de dsa.

O impregiurare care-l preocupă foarte mult, este

numărul total al populaţiunii armâne. Asupra acestui punct este aproape cu neputinţă a se ajunge la rezultate pozitive, din cauza lipsei depline de ori-ce date statistice. Dl Nenişescu a căutat să încungiure greutatea, prin cercetări repetate în deosebite locuri şi provenind din deosebite izvoare asupra numărului populaţiunii armăneşti. Dsa se opreşte, după combinarea tuturor datelor culese de dsa, la cifra de vre-o 900.000 — 1.000.000 de suflete, cifră foarte deosebită bunăoară de cea a dlui Bérard, care dă numai 300.000.

Această deosebire se esplică inse în parte, decât luăm în privire că Bérard da drept Grecii pe Armânii grecomanii.

Cartea dlui Nenişescu mai are apoi şi un merit literar. Este scrisă în o frumoasă şi curgătoare limbă românească, plină de descrieri plastice şi frumos încondeiate. Se cunoşce, că mintea ce a conceput-o e înzestrată cu darul poeziei, care preface ori-ce atinge din sərbăd trup în caldă închipuire.

Sânt de părere că atare lucrare, fructul unei călătorii obositoare şi periculoasă în o ţeră aproape sălbatică în privirea administrativă, merită premiul pe care autorul îl solicită de la Societatea noastră.

Ea este frumos scrisă, atrăgător alcătuită, şi înfăţişază o netăgăduită valoare ştiinţifică, prin faptul că stabileşte adevăruri nouă, căci ce e ştiinţa alt ceva decât dovedirea adevărurilor!

A. D. XENOPOL.

S o n e t.

*S'asază tainic liniştea de seră
Şi pulberea pe strade se aşedă,
Fecióra nopţii 'n mantia-i de raţă
Domol, pe trepţi de stele se coborâ.*

*În fulgi de aur apele vişă,
Un şir de munţi se mistue în pară,
Brumă vîrsă florile de veră
Şi Nimfele un cântec fredonéză . . .*

*Cu capul strîns sub aripi pasărele
Ascultă lin poveştile din crâng
Şi-apoi le fură somnul şi pe ele.*

*Ah . . . numai eu cu sufletul nătâng,
Încerc să scriu povestea vieţii mele,
Căci de adorm, visex în somn şi plâng . . .*

PETRU CONDA.

Cocóna (cătră servitoare :) Treji, eşti un diavol impeliţat.

Ionel (copilul cucónei :) Mamă, dta şici, că e un diavol şi tata îi dice: ângeraşul meu.

Profesorul: Adunarea pe care ai făcut-o e rea şi acuma. Ce, nu te-ajută nimenea acasă?

Elevul: Ba, me ajută tata!

Profesorul: Bine, dar socotela pe care o face tă-tă-teu e totdeauna mai incurţată. Ce-i tată-teu?

Elevul: Chelner!

Guvernorul și notarul.

din Tales of the Alhambra by W. Irving.

Gn vremurile de mai de mult domniă odată ca guvernorul peste Alhambra, un cavaler bătrân și harnic, carele pierdându-și o mână prin bătălii, era de comun cunoscut sub numele de „el Gobernador Manco” séu guvernorul olog de o mână. El își întipuiă mult că-i un soldat bătrân, își resucia mustețile grose fioros până pe sub ochi, se încălță c'o păreche de cisme mari de resboiu cu pinteni și umblă incins c'o spadă de Toledo lungă cât o frigare, — iar din busunarul de dinapoi totdeauna i atărnă o năframă mare și pistriță.

Cu toate acestea era tare fălos, punctual și ținea tare la toate privilegiile și demnitățile sale. Sub comanda lui prerogativele Alhambrei, ca a unei reședinți și moșii regești, se observau foarte exact. Nime nu putea să intre în cetate cu arme de foc, cu sabia, séu cu vre o bătă a mână, — de nu cumva era de un rang mare — și tot călărețul era îndatorat să se scobore la poartă și să-și ducă calul de căpestru.

De oră-ce deluțul pe care e zidită Alhambra, se ridică tocmai din mijlocul orașului Granada, fiind așa dîcînd o creastă a orașului, prefectul orașului, vîdînd acest imperiu în imperiu, un post atât de mic și de sine stătător tocmai în mijlocul orașului unde poruncia el, totdeauna se supăra. Cu deosebire era cătrănit de gelosia guvernorului bătrân iute la fire, carele se aprindea la cea mai mică cestiune de autoritate și jurisdicțiune, pentru o mulțime de vagabunzi cari s'au incuibat prin șanțurile cetății, de unde jefuiau și prădau pe omenii cei de frunte din oraș.

În urma acestuia era totdeauna o frecare aspră între prefect și guvernor, — mai ales acest din urmă era dăr, pentru că bine se știe că tocmai potențații cei mici is mai geloși de privilegiile lor. Palatul imponent al prefectului se ridică pe „plaza nueva”, nu departe de piciorul deluțului pe care se nalță Alhambra. Aci totdeauna era câte o paradă de polciști, de funcționari și de servitori. De pe un unghi al cetății se vedea foarte bine palatul prefectului și tocmai din vîrf al acesta avea datina guvernorul bătrân să se uite legănându-se și pîndind c'un ochiu resboinic pe rivalul seu, — ca un uliu când descopere prin clombe un cuib de pasere.

De câte ori se repeдіa el în oraș, totdeauna era în ținută mare: séu călare și incungiurat de gardiștii sei séu în calésa cea pompósă, o horubă veche pistriță trasă de opt cătări și impresurat de o mulțime de servitori și gardiști, cari alergau pe jos și călari de el, care totdeauna își întipuiă că faee impresiune de gróză și de admirare ca un adevărat vice-regent. Glumeții din Granada și în particular aceia cari tîndăliau pe lângă palatul prefectului, își băteau joc de el și cu alusiune la supușii lui cam reu imbrăcați, l'au poreclit „regele cersitorilor”.

Cel mai mare izvor de certy între acești doi omeni puternici era dreptul reclamat de guvernor, ca toate lucrurile cari sînt destinate pentru garnisonă să trecă libere de vamă prin oraș. Cu timpul privilegiul acesta a dat ocaziune la multe înșelăciuni. O mulțime de contrabandiști s'au incuibat prin ascunđeturile și gropile cetății, cari făceau treburi mari și importau o mulțime de articli netacsați, cu ajutorul și invoiela soldaților din garnisonă.

De la o vreme prefectul s'a convins de fărădelegile acestea și s'a consultat cu factototumul seu, cu escribano séu notarul, un om foarte reutacios, căruia i plăcea să-și vère nasul și unde nu-i fierbe óla. Acesta s'a bucurat tare de ocaziune că pôte să incurce pe potentatul cel vechiu al Alhambrei într'un labirint de ordonanțe și de legi invechite. El a asigurat pe prefectul, că pôte insistă asupra dreptului de a esamina fieșcecare convoiu, care trece prin orașul seu și a și concipiat o scrisóre lungă pe séma guvernatorului în care se reclamă dreptul esta. Guvernorul Manco era un soldat bătrân, onest și plin de incredere în sine, carele ură pe un escribano mai tare decăt pe dracu și pe acesta în particular mai tare decăt pe toți ceialalți escribanos.

— Cum! — dîcea el sucindu-și mustețile — pune prefectul un om de galcévă ca să-mi facă neplăceri?! I voi arată eu, că un soldat bătrân nu se lasă purtat de nas de un cărturar.

A luat condeiul și-a așternut pe hîrtie niște rînduri pline de amărăciune, în care fără de-a probă, insistă asupra dreptului seu de transit liber de vamă și amenință cu resbunare pe ori care finanț care ar cuteză să se atingă cu mânilor sale necinstite de vre un convoiu protejat de stégul Alhambrei.

Până când cestiunea asta se discută atât de violent între cei doi potențați pragmaticali, într'o di s'a întemplat că mai mulți cătări încăreai cu proviant pentru garnisonă au sosit la pórta orașului Xenil, de unde acestea aveau să trecă prin un suburbu al orașului, în drumul lor cătră Alhambra. În fruntea convoiului călăriá un corporal bătrân și crunt, de un naturel aspru, carele a servit mult sub guvernator și era un om după placul lui. Acesta era atât de dur și de lepén, ca un taius vechiu de Toledo. Când ei s'au apropiat de pórta orașului, corporalul a scos stégul Alhambrei, l-a pus în oblene și încordându-se oblu în sus în șea înainte cu fața drept înainte, dar într'adevăr gata ca un zăvod să se arunce la ori și cine și să mușce.

— Cine trece? strigă sentinela de la pórta.

— Soldați din Alhambra, răspunde corporalul fără de a-și întórce capul.

— Ce povară duceți?

— Provisiuni pentru garnisonă.

— Treceți.

Corporalul mergea oblu înainte urmat de convoiu, dar abia a făcut câțiva pași, când dintr'o casuță de vamă niște finanți și funcționari năvălesc afară.

— Hei, mēi! strigă conducătorul lor, stai! și desfă-ți desagii.

Corporalul atunci s'a întornat în giur și s'a pus în pozițiune de bătaie:

— Respect stégului din Alhambra, dîse el, — acestea pacheturi sînt pe séma guvernorului.

— Cēpa ciorii pe séma guvernorului; mēi opriți cătării — dîc eu.

— Voi opriți convoiul cu periclitarea vóstră, strigă corporalul trágînd cocoșul de la pușcă. Mănați mēi! Aceia dau în mágarii cu povară; un finanț sare și prinde unul de capestru, atunci corporalul își ridică arma și îl impușcă.

La moment totă strada a fost alarmată. Pe corporalul cel bătrân îl prind și după ce i-au dat o mulțime de inboldituri și pumni, ca să-i trecă pofta de legile spaniole, îl trag jos de pe cătăr, îl pun în fiere și îl conduc în prinsórea orașului, — camerașilor lui

li s'a dat voie să mǎrgă cu convoiul cotorosit in cetate.

Governorul bǎtrân eră p'aci să turbeze de mǎnie când a audít de insulta stégului și de captivarea corporalului. Cât-va timp a alergat infuriat de a lungul bastionelor și după ce s'a mai recorit nițel, priviă foc și sabie pe piața prefectului.

Mai trecându-i de mǎnie a trimes un sol in oraș reclamând să i se elibereze corporalul, căci numai el are dreptul să țină judecată asupra celor ce stau sub porunca lui.

Prefectul, ajutorat de péna vestitului scriitor, a respuns lung și arătând că, de órá-ce omorul s'a comis pe teritorul orașului și in contra unuia din funcționarii sei, afacerea — de sine se intelege — aparține jurisdicțiunii sale; Governorul de nou ș-a reclamat corporalul; prefectul i-a trimis o replică și mai lungă, ascuțită cu paragrafi din legi. Governorul a devenit și mai turbat și in furia sa a început să-i poruncescă, la rëndul seu prefectul deveniă tot mai rece și mai flegmatic in respunsurile sale; tot astfel certându-se, in cele din urmă bǎtrânul soldat cu inima de leu, a ajuns cu totul infuriat și incurcat intr'o mreje de legi.

Cătă vreme viclénul escribano se delectă pe spe-sele guvernorului și conducea cercetarea in contra corporalului, acesta ședea posomorit intr'o temniță îngustă, la a cărei ferestuță ferecată mai viniă câte un prieten să-l mǎngăie.

După datina spaniolă, sirguinciosul scriitor a adunat un vrav mare de documente in contra bietului corporal, carele prin acestea a remas cu totul invins. Crima uciderii s'a probat și s'a pronunțat sentința de mórte.

Inzădar trimétea guvernorul la remonstrări și la amenințări; ziua fatală se apropiă, corporalul fu transferat in capela prinsórei, unde se duc toți făcătorii de rele in ajunul morții lor, să mediteze asupra păcatelor severșite și să se ispășescă.

Vedënd guvernorul că afacerea ajunge la estrem, a hotărit să intervină in persónă, deci a dat ordin să prindă catări la căruța lui cea pompósă și incungiurat de gardiști, a plecat in oraș. Mǎnând drept la casa notarului, l-a chemat să iésă la pórtă. Ochiul bǎtrânului guvernor sclipiă ca jarul la vederea omului de lege carele veniă zimbind și plin de încredere.

— Ce-i asta, ce aud eu, — dīse guvernorul, — voiți să-mi spëndurați un soldat de al meu?

— Totul după lege, după forma strictă a justiției, — dīse încredutul escribano frecându-și mânilé. Eu pot să arăt esceleței vóstre documentele referitóre la casul acesta.

— Adă-le aci, — dīse guvernorul.

Scriitorul a alergat in cancelarie bucurându-se, că are ocasiune să-și arete genialitatea in fața veteranului ințepenit la cap. S'a reintornat c'un ténce de scrisori și a început a ceti. Intr'acea o mulțime de ómeni s'au adunat in giurul lor cari ascultau cu găturile încordate și cu gurile căscate.

— Te rog, dle, urcă-te in căruță din mijlocul acestor ómeni murdari, ca să aud mai bine, — dīse guvernatorul.

Scriitorul s'a urcat. In momentul acela guvernorul făcù vizitiului cu ochiul, ușa aceleia s'a inchis și trăsura a pornit in góna cătărilor.

Bǎtrânul guvernor nici una nici doué, ș-a inchis prada in temnița cea mai grozavă. Apoi a trimis un

parlamentar in oraș propunënd in stil militar un cartel séu o schimbare de prinsoneri, pe corporal pentru scriitor. Fala prefectului eră vesteđită, cu tóte aceste a refusat și a dat ordin să se facă furcile.

— Oho! — așa stă trába? — dīse atunci guvernorul Manco. Și numai decăt a ordonat ca pe bastionul, de pe care se vedea mai bine piața orașului, asemenea să se ridice o păreche de furci. — E bine, — dīse el trimisului din oraș, — spëndurați-mi soldatul, decăt ve place; dar tot atunci când isprăviți cu el, rădicați-ve ochii spre cetate să vedeți și pe scriitorul vostru atěrnând intre cer și pământ.

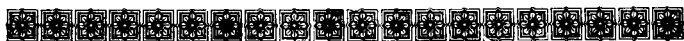
Prefectul eră neinduplecat; gardiști lui s'adunau in ținută mare ca să formeze ocol pe piață, dobele se băteau, clopotele se trágeau. O mulțime mare de amatori s'au adunat din tóte părțile ca să asiste la justificare. De cealaltă parte guvernorul încă și-o adunat garnisona la paradă mare pe bastion și sunau clopotele din Torre de la Campană a jele pe séma notarului.

Intr'acea femeia notarului își făcù drum prin mulțime ducënd in brațe doi copilași și aruncându-se la picióarele prefectului l-a rugat plângënd, ca pentru o fală să nu jertfescă vieța bărbatului ei și pe ea sāraca cu atăția copii mici.

Prefectul s'a inmuiat de tânguirea și de lacrămile ei, precum și de plânsetul copiilor. Corporalul a fost trimis sub pază, in hainele lui de arestant, ca un călugăr, dar cu capul sus și c'o față de fer, in cetate, cerëndu-se in schimb scriitorul, după cartel. Încredutul și odinióră fãlosul om al legeri a fost scos din temniță mai mult mort, decăt viu. Tótă dispoșiția lui bună a dispărut; pěrul lui a încărunțit, iar capul lui atěrnă plecat și debălat ca și când ar simți ștrėngui la gât.

Governorul bǎtrân și-a implăntat mâna in șold și câteva minute s'a uitat la el c'un suris de fer. — De aci încolo, amice, — dīse el — moderéză-ți zelul de a impinge pe alții la furci și nu te crede sigur când vei avé legea pe partea dtale; dar mai pe sus de tóte să nu te pună păcatele a glumi c'un soldat bǎtrân!

DR. T.

La o stație balneară:

Firfirel, chelner la un otel, a primit ordinul să scóle a doua dī diminéță, la ciasurile 6, un grup de escursionști compus din băbați și femei. Séra inse vremea s'a schimbat repede și a început să ploue. Organisorul escursiunii a spus lui Firfirel să nu mai fie socotélă de ordinul ce i s'a dat și să nu mai scóle pe nimenea.

A doua dī, la ciasurile 6 fix, Firfirel s'a dus și a început să bată puternic la ușa fiecărui escursionist, strigând cât il luă gura:

— Nu ve mai sculați, căci escursiunea nu se mai face!

Marele duce Mihail al Rusiei eră cunoscut pentru spiritul seu mușcător.

Intr'una din dīle, la o recepțiune, zăreșce intr'un colț pe renumitul profesor de astronomie Struve, din Dorpat, stând adăncit pe gânduri. Se apropie de el și, arătându-i mulțimea curtisanilor decorați cu tot felul de stele și ordine, îi dīse:

— De sigur ai căđut pe gânduri, dle profesor, vedënd aci atătea stele și nici una la locul ei!

POPORUL.

Țiganul și iepurele.

— Anecdota din popor. —

Un țigan se duse într'o Ți in pădure după niște lemnișore. Umblând el p' aici și la deal și la vale, vădă un iepure culcat in niște spinii și de-odată stete pe loc. Când îl vădă primadată, inima îi bătea cu putere de bucuria cea mare, dar mai târziu se liniști și începă Dómne sfinte a face la planuri, incet bolborosind : „Aoleo, ce păprieș o să am, să mânânc cu baba și cu purdeii; ce bani frumoși să mai capăt pe pelea asta; pe bani mi-oiu cumpără o puicuță; puicuța decă o scôte pui oi u vinde cu pui cu tot și mi-oiu cumpără o găscuță; găscuța decă o scôte pui oi u vinde cu pui cu tot și mi-oiu cumpără o purceluță; purceluța o fătă 7 purcele ș-un vericaș caciór; fiecare purceúă 7 purcei . . . ș-oiu pune pe danciu la ei; aoleo, când voi u veni cu sare la oi, voi u strigă numai din marginea pădurii: mēi danciule! . . .“

Abiă Țise țiganul cuvintele aceste și iepurele o luă pe picior; țiganul la acēsta remase ca opărit și intr'un târziu Țise : „Aoleo, gazdă fuseiu și sărac remăseiu! . . .“

Credințe populare.

La botez, când umblă preotul cu crucea, fetele și feciorii cari nu mânâncă și nu beau nimic până ce ies stelele pe cer și și atunci numai o pogăciță cât fundu olului, tare sărată, — își vėd data in vis, imbiindu-i cu apă rece.

Când își face cutare fată de mărit, atunci p' acela după care face fata, îl dore tóte ósele și numai il veđi uscându-se pe picior; tot s'ar duce, nu mai are stare, și alinare; nóptea par că toți purecii din lume sânt pe el, — și ca să se pótă o lihni cel puțin nóptea de pureci, trebuie să-și întorcă tóte hainele pe dos, dar acēsta nu-i destul, tot trebuie să mērgă, decă nu acum, mai târziu, unde îl chēmă dorul.

Inima din corb, decă o vei pune la horn să se ușce și o vei sdrobí și o vei da in mâncare ori beutură unui om, e bună de ori-ce bółă și cu deosebire la cei cu bółă rea (nevoie.)

Suspinul (un morb la copii) se vindecă :

Decă in cuptorul, in care coci primaóră, vei face un colac găurit și decă vei da prin tr'ensul copilului apă să beie, séu :

Decă vei prinde un șerpe inainte de sf. George și-l vei spēndurá și decă prin ața cu care ai spēnzurat șerpele, îi vei da iarăș apă să beie.

Cu o nuia decă vei scôte o bróscă din gură de la șerpe, cu nuiaua aceea decă vei face semn cătră nori să se despărțescă — se despărțesc.

Care se va fonți (mēsurá cât e de greu) de 3 ori într'o Ți, nu se prind boscónele de el și nu calcă in urmă rea (când umblă fară să șcie unde se duce și

nu se sci re'ntorce acasă; il pórtă necuratu — Țice poporul.)

Decă șerpele n'a fi vėdut de nimeni 7 ani, se face bálaur.

Decă vei pune in grădină un cap de cal, ori alte óse intr'un par, legumele nu le mânca ciumagiú (niște vermi in pământ.)

Decă vei pune o păpușe la stupi, nu ai baiu de deochiat.

Când bate vėnt mare, s'a pușcat, s'a spēnzurat ori s'a aruncat cineva in apă; și-a făcut mórte cu mâna — Țice poporul.

Semne rele, in multe casuri nenorocire: când îți cantă țicánitorea in cale ori pe lângă raz: țic . . . țic . . . țic . . . când cantă mult pe lângă casă; când cantă găinele ca cocoșii; când baună cănele; când poneșce mésa și grinda; când s'aud zurgălauăle (petridele) in ol.

Vineri diminēta până in resărit de sóre decă te vei spělá pe cap in vale, îți trec durerile de cap.

Decă dormi in sėrbători mari, somnuos vei fi peste tot anul.

Nu e bine să te speli, — pe față cu apă adusă in praznic, — in Țiua următoare, că te dóre capul.

IOSIF STANCA.

Doine din munții apuseni*.

*Dómne nu me bate reu.
Pentru căle-am făcut eu;
Decă nu m'ai fost bătut,
Până an le-am fost făcut.
N'am ce face c'o trecut,
Pare-mi reu de ce-am lucrat,
N'am ce face c'am fost beat.
Pare-mi reu ș-amu-i târziu,
Aș desface și nu știu.*

*Frunță verde de pe rit,
De când sânt am tot iubit.
Și-ncă nu m'am spovedit;
Nice nu m'oi spovedi.
Până 'n ciasu de-a muri;
Nice nu le-oiu spune tóte.
Până 'n ciasul hăl de mórte,
Că eu când m'oiu spovedi,
Șapte popi, mi-or trebui,
Șapte popi șapte dieci,
Să me spovedesc áe veci.*

ELISEIU M. CĂMPEAN.

* Audite de la Ioan Vėtca.

SALON.

In drum spre Germania.

Vorba francezului, apetitul vine mâncând. Când am plecat de acasă, nici prin vis nu mi-a trecut, ca în vîra acésta să fac o călătorie prin Germania; dar după ce am cutrierat atîta lume și țără, unde am vîdut o sumedenie de frumuseți în veci neuitate, mi-a vînit dorul să merg și mai departe.

Aflîndu-me în Franzensbad la marginea estemă a Boemiei, unde de-o parte incepe Saxonia, de alta Bavaria, am cređut că este bine să usez de ocaziune ca să fac un mic ocol și țincolo de granițele imperiului.

De asta-dată interesarea me atrăgea mai mult spre nord și anume spre Berlin, unde încă nu fusem, deci alesei linia saxonă, lăsînd pentru alte timpuri Bavaria, pe unde am mai trecut odată, precum pôte — își vor aduce aminte părinții actualilor cetitori ai „Familiei“, căci de-atunci a trecut vreme lungă, vr'o douăzeci și opt de ani.

Afară de Berlin, me interesă mult Lipsca, despre care am cetit atît de mult și pentru care mi-am format un anume cult, încât chiar să nu me fi dus la Berlin, Lipsca trebuia s'o vîd. Eram dór numai la patru ore și jumătate de ea.

Mai eră un punct care me indemnă să apuc drumul spre Saxonia: doriām să vîd vestita Șviteră Săsescă, Sächsische Schweiz, despre a cărei frumuseți se vorbește și se scrie cu mare entusiasm. Mi-a fost dor de munți, de stînci, de brađi, de aerul curat, pe care de giaba l-am căutat prin băile Bohemiei.

Mi-am făcut dar un plan de călătorie. Un cerc în partea nord-estică a Germaniei, care să cuprindă aceste puncte de frunte ale excursiunii dorite. Și am pornit.

Trecuse unul după miédăđi, când trenul nostru eși din gara Franzensbad. Timpul eră senin, aerul temperat, cum e prin Bohemia, dispoziția călătorilor veselă, căci toți se rentorceau acasă de la băi. Stam la ferésta cupeului și priviam cu duioșie valea Egerului, în care am petrecut câteva sêptemăni frumose și pe care o părăsiam acuma pôte pentru totdeauna. Aruncau o privire de adio Franzensbadului, care se ascundea sfîoșă jos în fundul văii, la umbra parcurilor sale recoroșe și-mi revocai în memorie tóte suvenirile plăcute. Așă me obicînisem cu tóte, încât despărțirea imi părea grea. Dar trenul își îndreptă calea de după un deal, care ne închise tabloul; nu mai vîdurm nici valea Egerului, nici Franzensbadul; alte orizonturi ni se presintară.

Văi cu lacuri, păduri de brađi, dealuri cu cătunuri se pîrîndă din ambele părți. O regiune romantică fôrte, care la tot momentul ne atrage luarea aminte, în altă și 'n alta parte. Inse n'avem timp mult de desfătare, căci iată sosirăm la stația primă. Sîntem la Voitersreuth Cea din urmă stație în Boemia. Aici se face revisia vamală, cuferele mari se dau jos, iar giamantanele de mână se vizitează numai în cupeuri. Pasaport nu se cere. Nici o șicanare. Tratare umană.

Intrebuințăm cele cinci-spre-đece minute de paușă

spre a ține o revistă asupra impregiurimei și ne delectăm în satul Schönberg, primul sat în Saxonia, la depártare cam de jumătate de oră, la pótele muntelui Kapellenberg, de unde turistul are o priveliște minunată.

Peste câteva minute sîntem și noi în Saxonia. La Brambach trecem granița, dar aici acceleratul nostru nici nu se oprește, ci ne duce prin niște ținuturi din ce în ce mai romantice și nu stă decît la Bad-Elster. Aici par că ne aflăm la gara Franzensbad. Pe peron o mulțime de dame și de trei ori atâtea cufere, giamantane și cutii. Semnul invederat, că sîntem la o baie pentru femei, cari se 'ntorc acasă.

Da, da. Bad-Elster este Franzensbadul Saxoniei și avînd cam aceleași mijloce de cură, face mare concurență aceluia. Informațiunea ne spune, că are 13 izvoare alcalice-salinice, iar numărul vizitatorilor se urcă pe an la cinci mii.

Pecat că de la gară nu puteam vedé acésta baie interesantă. Astfel numai publicul adunat aici ne da o iconă oreșcare a vieții de acolo. Judecând după acesta, sezonul din Elster a putut să fie destul de variat, căci vedeam o mulțime de dame tinere și vesele; ori pôte se bucurau numai pentru că se 'ntorceau acasă.

Ori care va fi fost cauza dispoziției lor bune, impresiunea eră plăcută, căci ce este mai frumos decît să veđi niște dame suriđende?! Veselia asta trecu apoi în o scenă hazlie, de care am ris mult.

Trenul nestând decît câteva minute, tóte voiau să se urce cât mai curînd, ca nu cumva să remănă fără loc. În invălmășela acésta mare și în lipsa de hamali indestulitori, bărbatul uneia a apucat singur în mână cele cinci cutii ale nevetei sale și se căzniă să le urce în cupeu. A și reușit de minune a pune piciorul pe scară, dar în momentul acela cineva îl imboldi și tóte cele cinci cutii i se rostogolră jos pe pămînt.

A vedé fața acestui om nenorocit, care în zăpăcéla sa nu șciea cum să scape mai degrabă din incurcătura sa comică, eră un ce homeric. Săracul, vîind să facă cât mai curînd capét scenei neplăcute, culese cum putu de iute cutiile și le aruncă sus una după alta. Inse una căđu îndêrêt, se deschise și tot cuprinsul ei se goli pe peron. Erau niște obiecte de toaletă intimă. El înmărmuri, ea sări jos și aruncând bietului bărbat o privire fulgerătoare, le adună iute și se duse în alt vagon. Me uitam la bărbat și mi-a trecut de șagă. I-am dat să-și ducă cutiile după nevastă și când mi-a mulțumit par că l'aș fi scăpat din primejdia cea mai mare.

A pornit și trenul. Abiă la câteva minute, în o vale din stînga, iată că zărîrăm și edificiile băii Elster. Sîntem în valea Elsterului alb. Păduri de brađi impondobesc ambele maluri, printre cari căi bine ingrigite conduc la băi, cari au o situație mult mai frumoșă decît Franzensbad. Din fuga trenului privim cu plăcere clădirile și villele ce se ridică din frunđiș, invitînd par că pe ómeni la o recreațiune plăcută. Dar acceleratul sbóră și peste câteva minute dispare totul...

Calea ferată ne conduce prin locurile cele mai romantice, unde ochiul la tot momentul are puncte de desfătare. Saxonia ne face impresiunea cea mai bună. E o țără mai frumoșă decît Bohemia. Mulțimea de fabrice e surprinđetóre. Abiă mai dăm de sate, ci numai de fabrice încungiurate de locuințele lucrătorilor. Pămîntul e slab, nepotrivit pentru agricultură. Dar în fiecare vale vedem câte un stabiliment de industrie;

pe malurile fiecărui përiu fumeză coşurile fabricelor, cari din când în când se presintă ca nişte colonii mari . . .

Sosim la Plauen, un minunat oraş de fabrice, cu 55.100 de locuitori, pe cõsta unui deal, în Elsterul-alb. Privim cu uimire interesantele formaţiuni ale oraşului, care în spre vale se compune aprõpe numai din fabrice, iar în sus se termină într'o cetate vechiã, Hradşin, ce domneşce asupra ţinutului întreg. Capitala unei provincii, Plausen are casa oraşului din secolul al XVI şi un muzeu de industrie, iar în anul acesta a ridicat un monument lui Bismarck.

Nu peste mult, la Jocheta, avem privilegiul s'admirãm valea Elsterului-alb în totã frumuseţea sa. Calea feratã trece valea pe un viaduct grandios, de 280 metri lung şi, la locul cel mai afund, de 68 metri înalt. Viaductul e compus din doue rënduri de arcuri, unul peste altul. Prin unul din arcurile de desubt trece o altã linie feratã.

De aici încolo tot sate şi oraşele de fabrice, printre cari cel mai mare este Reichenbach, cu 24.400 de locuitori şi cu un muzeu istoric. Dar înainte d'a sosi acolo, trecem adãnca vale Göltzsch, pe un viaduct şi mai colossal, cãci e de 579 metri lung şi de 78 metri înalt, cu patru rënduri. Privim jos din tren ca din vârful unei stãnci. O cãlătorie în adevër romanticã.

Urmězã Werdau, apoi Crimnitzschau, primul cu 17.400, al doile cu 23.500 de locuitori; amẽndoue nişte importante sate de fabrice de tors şi de ţesut. Apoi trecem un tunel şi nu peste mult sosim la Altenburg, un oraş mare, cu 33.400 de locuitori, capitala principatului Sachsen-Altenburg.

Decã ar fi vreme, ar meritã sã intrãm în oraş, cãci are o cetate vechiã, pe o stãncã de porfir, într'enska o bisericã anticã şi pe cõste un parc frumos, unde lumea se plimbã cu plãcere; trei lacuri, parte în oraş, parte în nemijlocita-i apropiere, impresorate de plantaţiuni preţioşe, dau oraşului un aspect fõrte atrãgëtor.

În apropierea garei este şi un muzeu de istoria naturalã. Se dice, cã aici şe aflã una din cele mai bogate colecţiuni de fluturi.

De aici încolo, calea ne põrtã prin posiţii mai puţin romantice. Dealurile şi munţii dispar; incetul cu incetul valea se lãţeşce, vedem iarãş câmpie, în ea lucrãtori, cari, de şi e duminecã dupã miédãđi, încarcã şi carã acasã grãul secerat.

Nu peste mult se ivesc conturile unui oraş mare. Intëiu nişte fabrice, apoi cãte o grupã de case, mai apoi ici colo ville, vedem şi nişte restauraţiuni cu grãdini, pline de õmeni . . . Şi tot aşã, numai ce ne pomnim cã am intrat în oraş; pe lângã noi case mari, strade regulate, mişcare şi vieţã . . . Am sosit la Lipsa.

IOSIF VULCAN.

Adunarea Asociaţiunii transilvane

la Lugos în zilele de 27 şi 28 august n., a fost o adevëratã serbare culturalã-naţionalã. A luat parte lume multã din tõte pãrşile, dar grosul publicului s'a adunat din Banat.

Cuvëntul de deschidere al preşedintelui I. M. Moldovan a arãtat, cã „resultatele ce putem constatã de la întemeierea Asociaţiunii, sânt puşine şi modeste“, cu

tõte aceste poporul român a fãcut progrese în culturã.

Respunsul dlui dr. Alesandru Mocsonyi, prin care a bineventat Asociaţiunea în numele bãnãţenilor, a încãlđit tõte inimele. În deosebi a fost aplaudat cu entusiasm, când a đis : „Pãnã când poporul român va fi inspirat de bunul seu geniu; pãnã când noi inteligenţa, fideli acestuia, ţinem neclintit ca la o dogmã neresturnabilã, la convingerea, cumcã cultura poporului român are sã fie creştinã, naţionalã şi patrioticã: pãnã atunci poporul român, în faţa tuturor pericolelor ameninţãtõre, liniştit põte esclamá: Afarã de frica lui Dumnezeu, altã fricã nu cunose“.

Lucrãri literare s'au cetit doue : În şedinţa primã a cetit protopopul Vincenţiu Grozescu lucrarea sa despre Romãni din Banat; în şedinţa a doua profesorul Ioan Popea despre „Influenţa casei pãrinţeşci asupra caracterului indiviđilor şi al naţiunilor“; iar a treia, „Despre cãsãtoriile la romãni“ de canonicul Gavril Popa, nu s'a putut ceti, din lipsa timpului.

Ruga şi emularea corurilor au fost culmea serbarilor populare. Ruga s'a inceput dupã miédãđi la orele 5, luãnd parte miu de õmeni. La 7½ a urmat emularea corurilor, numite în nr. trecut. La 11 ore nõptea, la iluminãţiune de foc bengalic, tõte corurile împreunã, şapte sute patru-şeci de cãntãreşi, au cãntat imnul naţional „Deşteptã-te romãne!“ Un moment sublim, care a sguduit tõte inimele. Premiile s'au adjudecat astfel : Premiul I l-a obţinut corul bãrbãtesc gr. c. din Oraviţa; premiul II, corul micst din Belinţ; premiul III s'a împãrşit în trei : corul bãrbãtesc gr. c. din Tievaniul-mare a primit pocalul de argint, corul micst din Topoloveţul-mare flautul şi corul micst din Ietar violina. — *Juriul* a fost compus din dnii Eugen Mocsonyi, Coriolan Bredicean, Ioan Vidu, Nicolae Ştef, I. M. Roşu, dr. D. Florescu, Timoteu Popovici şi dr. Elie Dãian.

Din rezultatele adunãrii însemnãm, cã s'a încassat de la membri noi 2000 fl.; membru în comitet s'a ales în locul vacant protopresbiterul Hannia, iar controlor dl G. Creţu; viitõrea adunare se va ţinë la Mediaş.

LITERATURĂ şi ARTE.

Enciclopedia Romãnã. A apãrut fãsciõra 1 din volumul prim al Enciclopediei Romãne, redactatã de dl dr. Cornel Diaconovich şi editatã de librãria W. Krafft din Sibiiu. Acest dicţionar enciclopedic, ne spune prospectul, urmãreşce scopul de a poporalisã şciinţele şi artele şi de a lãţi cunoşcinţele folositoare în sinul poporului român şi în special de a oferi publicului cetitor o icõnã cãt mai fidelã a întreg trecutului şi a tuturor stãrilor actuale ale Romãnilor, fãrã deosebire de hotare politice. Enciclopedia Romãnã se lucrãzã de aprõpe 200 de autori şi apare în estensiune de cel puşin doue tomuri de cãte 60 cõle de tipar. Publicarea se va face în fascicole de cãte 6 cõle în decurs de vr'o 2 ani, 10 fascicole formezã un tom. Abonamentul pentru 2 tomuri 15 fl., ori 40 lei. Fãsciõra apãrutã se presintă într'o formã frumõsã, tipãritã curat, hãrtie destul de bunã şi cu mai multe ilustraţiuni. Cuprinde cuvintele de la A pãnã la Alcanina. Sânt în ea şi multe cuvinte de prisos pentru publicul nostru; dar decã spriginul acestuia i dã mãna redacţiei sã-şi permitã

lucrul a oferii cetitorilor mai multe decât ce le trebuie, noi n'avam decât să o felicităm.

Conferințe literare de dna Smara. Cunoscuta noastră scriitoare, dna Smara, care ne-a trimis pentru numărul de acum un fragment frumos din o narațiune poetică mai lungă, a scos la lumină în București trei conferințe literare ce a ținut la Ateneul român din București. Prima poartă titlul „Despre copiii orfani“, — a doua „Feciorii și ficele noastre“ din care publicarăm și noi o parte, — și „Inteligența femeii“ care s'a publicat întăia-ora în foia noastră. Doritorii de a avé orl care din aceste lucrări, au a se adresă la redacția noastră. Prețul unui exemplar 50 bani.

Acte și documente istorice. Am primit d'ilele trecute primele șapte volume din importanta publicațiune de „Acte și documente relative la renașterea României“ scosă la lumină încă de la 1888, de Ghenadie Petrescu (atunci) episcop de Argeș, Dimitrie A. Sturdza membru al Academiei Române și Dimitrie C. Sturdza. Anul trecut această publicațiune a intrat în edițiunea Academiei Române, care o tipărește din fondurile princesei Alina Știrbei. A și apărut volumul prim, publicat de Dimitrie A. Sturdza și C. Colescu-Vartic. Volumul acesta cuprinde documente și acte relative la Divanul ad hoc al Moldovei din 1857. Prețul unui volum e 15 lei. Fiecare volum conține peste o mie de pagine.

Un nou dicționar franco-român apare în editura librăriei Carol Müller din București, compus de dl Urechia. Dicționarul acesta va apăre în răspândita „Bibliotecă pentru toți“, va cuprinde peste 750 pagini și nu va costă mai mult de 2 lei.

O nouă carte maghiară despre Români. Ce-tim în diarele maghiare, că la Becicherecul-mare a apărut de curând o nouă scriere maghiară despre noi Români. Titlul cărții este „A románság“ (Românimea,) iar autorul Szabó Ferencz. Cartea e voluminosă, căci are 560 de pagine. Autorul ș-a luat informațiunile din scrierile lingvistice, geografice, istorice și politice ale dlui Moldován Gergely.

Diare noue. Libertatea, diar politic, a apărut la Râmnic-Vâlcea, sub redacțiunea dlui M. Stefanescu, va eși odată pe săptămână. — *Voința Tulcei*, asemenea diar politic, a apărut la Tulcea.

Reprezentăție teatrală în Băița. Dumineca trecută, la 30 august n., s'a dat la Băița zarandană, o reprezentație teatrală, în folosul bibliotecii școlare de acolo. S'a jucat „Kir Zuliardi“ comedie într'un act de V. Alecsandri, având roluri dșorele V. Popescu, I. Popovici și dl I. Perian; „Arvinte și Pepelea“ vodvil într'un act de V. Alecsandri, prin dșora M. Dragan și dnii G. Perian și I. Bârna. Intre aceste doué piese dl N. Perian a declamat poesia „Plugul blăstemat“ de V. Alecsandri. După teatru a urmat dans.

C E N O U ?

Hymen. Dl dr. George Mathe, candidat de avocat în Oradea-mare, s'a logodit cu dșora Maria Erdeli, fiica dlui Iosif Erdeli, avocat în Oradea-mare. —

Dl Ioan Toma, absolvent de teologie din Sibiu și acum învățător în Herman, s'a cununat cu dșora Elena A. Nan în Herman, în duminica trecută.

Știri personale. Dl dr. Emil Pușcariu, profesor universitar la Iași, este numit în funcțiunea onorifică de membru în consiliul de igienă și salubritate publică al județului Iași. — Dl Aurel Ciato, student în drept, acusat pentru agitațiune în contra națiunii maghiare într'o convenire arangiată de cătră studenții abiturienți din Blaș, a fost condamnat săptămâna trecută de tribunalul din Alba-Iulia la un an de închisore de stat și 400 fl. amendă.

Știri bisericesti și școlare. Dl Moise Neș, vice-rector în seminariul de băeți din Oradea-mare, a fost numit canonic la capitolul gr. c. român din Oradea-mare. — Dl dr. Valeriu Branișce, fost profesor la gimnaziul românesc din Brașov și în urmă redactor-șef al diarului „Dreptatea“ din Timișora, a fost reales profesor la catedra sa de mai înainte.

Școla de fete cu internat în Beinș. Luna această are mare însemnătate în desvoltarea creșterii fetelor române din părțile noastre. În luna septembrie se va deschide la Beinș școla civilă gr. c. de fete cu internat, care s'a înființat de In. Pr. Ssa părintele episcop Mihai Pavel. Aflăm că personalul conducător al școlei s'a compus, iar înscrierile se vor face la 15, 16 și 17 septembrie n. Tacsă anuală la internat este 150 fl.

Petrecerea din Pâncota. pe care am anunțat-o în nr. trecut, a reușit foarte bine. Au luat parte domnele: Popovici (Șiria), Petruț (Șepreuș), Varga (Socodor), Crișan (Seleuș), Budai (Cintei), Leuca (Pâncota), Pescariu (Orosháza), Pop (Drauți), Popovici (Seleuș), Popovici (Otlaca), Julani (Otlaca), Morariu (Ternova), Vanc (Madiarat), Grozescu (Agris), Motorca (Agris), Jercan (Șiclău), Popovici (Covășint), Popescu (Covășint), Putici (Covășint), Binchieu (Pâncota), Osea (Pâncota) și altele; dșorele Mariora și Emilia Petruț (Șepreuș), Elsa Staubesand (Zarand), Varga (Socodor), Veturia Crișan (Seleuș), Elena Pescariu (Orosháza), Alexandra și Marta Julani (Otlaca), Leuca (Pâncota), Maria Rașiu (Șiria), Tripon (Agris), Borlea (Madiarat), Popovici (Otlaca), Mariora Popescu (Covășint), Popovici (Arad), Leuca (Șimand), Mladin (Chișineu), Crainic (Nadab), Rusu (Șiclău) etc.

La școla superiără gr. or. română de fete din Arad înscrierile s'au făcut la 3—5 septembrie n. Incepând din anul acesta, pe lângă cele patru clase ale școlei superiäre s'au adaugat și cursuri preparandiale pentru candidatele de învățătoare, unde studiile se vor propune prin profesorii de la institutul pedagogic diecesan de acolo.

Călinđarul săptămânei.

Dumineca a 15-a după Rosaliu. Ev dela Mateu, c. 25, gl. 1, a inv 2.			
Diua sept.	Călinđarul vechiu	Călinđ. nou	Sórele.
Duminecă 25	Apost. Vartolomeiu	6 Magnus	5 5 6 20
Luni 26	Mart. Adrian și Nat	7 Regina	5 7 6 18
Marți 27	Cuv. Pimeu	8 (f) Nasc. M.	5 8 6 16
Mercuri 28	Cuv. Moise Arap	9 Bruno	5 10 6 13
Joi 29	(f) Tăiercu b. st. Ioan	10 Pulcheria	5 12 6 11
Vineri 30	SS. p. Ales. Ioan și Pav.	11 Atanasiu	5 13 6 9
Sămbătă 31	Bréul précuratei	12 Guido	5 15 6 6

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN. (STRADA PRINCIPALĂ 375 A.)

CU TIPARUL LUI IOSIF LÁNG ÎN ORADEA-MARE.